

כ"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמים • ניצוצות • זמנים

תשלה

ערב שבת-קודש

פרשת עקב

כ"א במנחם-אב ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"א במנחם-אב ה'תשס"ח – כ"ח במנחם-אב ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"א במנחם-אב	ה'ל' תעניות פרק ה. ה'ל' מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	ה'ל' גניבה. פרק ח.	מ"ע נט. ספר משנה תורה: הלכות מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.
ש"ק	כ"ב במנחם-אב	פרק ג-ד. תורת חכם וגו'. ספר נשים והוא ספר רביעי.. ה'ל' אישות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ט.	שם: פרק ג-ד. מ"ע ריג.
א'	כ"ג במנחם-אב	פרק ב-ד.	ה'ל' גזילה ואבידה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ריג.
ב'	כ"ד במנחם-אב	פרק ה-ז.	פרק ב.	מל"ת שנה.
ג'	כ"ה במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק ג.	מל"ת שנה.
ד'	כ"ו במנחם-אב	פרק יא-יג.	פרק ד.	מל"ת שנה.
ה'	כ"ז במנחם-אב	פרק יד-טז.	פרק ה.	מל"ת רסב.
ו'	כ"ח במנחם-אב	פרק יז-יט.	פרק ו.	מל"ת רסב.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.43	7.17.7	1.16	12.44	9.24	6.14	5.16	4.53	3.58	ו', כ"א במנחם-אב
7.42	7.16.5	1.16	12.43	9.25	6.14	5.17	4.53	3.59	ש"ק, כ"ב במנחם-אב
7.41	7.15.4	1.16	12.43	9.25	6.15	5.17	4.54	4.00	א', כ"ג במנחם-אב
7.39	7.14.2	1.15	12.43	9.25	6.16	5.18	4.55	4.01	ב', כ"ד במנחם-אב
7.38	7.13.0	1.15	12.42	9.25	6.16	5.19	4.56	4.03	ג', כ"ה במנחם-אב
7.37	7.11.8	1.15	12.42	9.25	6.17	5.20	4.57	4.04	ד', כ"ו במנחם-אב
7.36	7.10.6	1.14	12.42	9.26	6.17	5.20	4.58	4.05	ה', כ"ז במנחם-אב
7.34	7.09.4	1.14	12.42	9.26	6.18	5.21	4.58	4.06	ו', כ"ח במנחם-אב

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
עקב	7:52	6:39	7:54	6:55	7:54	6:47	7:54	6:56
ראה	7:43	6:31	7:45	6:46	7:45	6:38	7:45	6:48

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אכילה שממשיכה מלמעלה מהשתלשלות עד לגשמיות

מצוות ברכת המזון והתחלת הפרשה שבה נכתבה רומזים שדווקא קבלת עול שלמעלה מטעם ודעת הוא הכלי לגילוי מלמעלה מהשתלשלות • הגילוי מלמעלה שעל-ידי הירידה בגלות נעלה יותר, והכוונה היא בהמשכה למטה • על-ידי אכילה עם ברכה ממשיכים את שורש החיות שבמאכל, וממנו נמשך חיות לנשמה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שכורתים ברית ביניהם . . שיתייחדו ויתקשרו באהבתם בקשר נפלא ולמעלה מן הטעם ודעת, אף שעל-פי הטעם והדעת היה צריך לפסוק האהבה וכו"4.

ועניין זה נעשה על-ידי העבודה באופן של "והיה עקב תשמעון", כפירוש רש"י "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון" - שזוהי עבודה שלמעלה מטעם ודעת, כי מצד טעם ודעת, יש מקום לחלק בין מצוות חמורות למצוות קלות, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחבירו, וכיוצא-בזה, וכדי שיהיה "עקב תשמעון", גם ב"מצוות קלות שאדם דש בעקביו", הרי זה דווקא על-ידי עבודה מצד קבלת עול שלמעלה מטעם ודעת.

וזהו "והיה עקב תשמעון וגו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית גו' אשר נשבע גו'" - שכאשר העבודה היא למעלה מטעם ודעת ("עקב תשמעון"), נעשית גם ההמשכה למעלה באופן כזה ("מדה כנגד

א. אחד העניינים העיקריים בפרשת השבוע הוא - "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וגו"1, שזהו עניין עיקרי וכללי בחיי האדם, שהרי על-ידי האכילה נעשה חיות וקיום האדם, ומה גם שאכילה כוללת כל צרכי האדם2, וכשהאדם מקבל צרכיו, הרי זה בדוגמת עניין השביעה, ואז צריך לברך להקב"ה כו'.

ויש לבאר גם הקשר והשייכות של ברכת המזון ("ואכלת ושבעת וברכת גו'") עם התחלת הפרשה - "והיה עקב תשמעון וגו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית גו' אשר נשבע גו'":

מבואר בדרושי חסידות3 שכללות עניין "ברית" ו"שבועה" ("הברית גו' אשר נשבע") הוא המשכה שלמעלה מהשתלשלות - "כמו למשל שני אוהבים

(1) ה, יו"ד.

(2) ראה רמב"ן פרשתנו יו"ד, יח.

(3) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תצט. ד"ה 'והי' עקב תרע"ג (המשך תער"ב ח"א ע' שנה ואילך). תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 276 ואילך).

(4) לקו"ת נצבים מד, ב - הובא בלקו"ת פרשתנו טו, ג.

מדה⁵ - המשכה שלמעלה מהשתלשלות ("ושמר גו' את הברית גו' אשר נשבע גו'").

ועניין זה מודגש גם בברכת המזון:

איתא בגמרא⁶ "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, כתוב בתורתך (בפרשת השבוע)⁷ אשר לא ישא פנים. והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב⁸ ישא ה' פניו אליך, אמר להם, וכי לא ישא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה".

והעניין בזה - כמבואר בדרושי חסידות⁹ שנשיאת פנים ענינה המשכה מבחינה שלמעלה מסדר השתלשלות. והמשכה זו נעשית על-ידי עבודתם של ישראל באופן ש"מדקדקים על עצמם כו'", שזהו עניין שלמעלה מטעם ודעת, שהרי על-פי טעם ודעת צריך לברך רק על אכילה שיש בה כדי שביעה ("ואכלת ושבעת וברכת"), אלא שאף-על-פי-כן "מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה" - מצד קבלת עול שלמעלה מטעם ודעת.

ונמצא, שתוכן עניין ברכת המזון מתאים לתוכן העניין ד"והיה עקב תשמעון גו'" שבתחילת הפרשה - שבשניהם מדובר אודות המשכה מבחינה שלמעלה מסדר השתלשלות שנעשית על-ידי עבודה שלמעלה מטעם ודעת.

ב. ויש להוסיף בכיבוד העניין ש"מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה" - בעומק יותר:

ההוספה שבניישראל "מדקדקים על עצמם כו'" - אינה יכולה להיות שלא כפי התורה ח"ו. וכיוון שהתורה אמרה "ואכלת ושבעת וברכת", שחיוב ברכת המזון הוא באכילה שיש בה כדי שביעה דווקא, על כרחך צריך לומר, שהפירוש ב"מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה", הוא, שעל-ידי העבודה ד"מדקדקים על עצמם" נעשה

אצלם עניין השביעה גם מאכילה בשיעור של "כזית" ו"כביצה", אף שטבע הגוף אינו כן.

ונמצא, שתוכן העבודה ד"מדקדקים על עצמם" הוא - שליטת הנשמה על הגוף, שהנשמה שהיא למעלה מן הגוף, פועלת גם על הגוף להיות שבע גם משיעור כזה שמצד טבע הגוף אין בו כדי שביעה.

וזהו שעל-ידי העבודה ד"מדקדקים על עצמם כו'" פועלים את עניין "ישא ה' פניו אליך", המשכה שלמעלה מסדר השתלשלות - כי, זה שהנשמה שלמעלה מהגוף פועלת בגוף (שנעשה שבע מכזית וכביצה), הוא על-דרך וברוגמת המשכת הבחינה שלמעלה מהשתלשלות בסדר השתלשלות.

ומזה באים לנקודה נוספת בעניין זה - שהגילוי שלמעלה מהשתלשלות (נשיאת פנים) הוא באופן שנמשך ופועל למטה בגשמיות דווקא, כשם שהעבודה "מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה" היא באופן שנעשה שביעה בגוף הגשמי ממש.

ג. ועוד עניין בהדגשת ההמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות למטה דווקא שבברכת המזון - בקשר ובשייכות לירידה למטה בזמן הגלות:

איתא בגמרא¹⁰ "הטוב והמטיב (ברכה רביעית בברכת המזון) ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר. . . אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב כו'", והיינו, שמצד עניין הגלות נעשית הוספה בברכת המזון.

והעניין בזה:

כללות עניין הגלות הוא בסיבת החטא - "מפני חטאינו גלינו מארצנו"¹¹. ובמצב כזה יש צורך בעניין של סליחה ומחילה וכפרה - על-ידי המשכת בחינה שלמעלה מהשתלשלות, כידוע¹² שהפגם שעל-ידי החטא אינו אלא בסדר השתלשלות, והסליחה היא מצד המשכה שלמעלה מהשתלשלות שעל-ידיה נעשה מילוי כל הפגמים. ונמצא, שלולי עניין החטא

5 נדרים לב, א. סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ה, ב ואילך.

6 ברכות כ, ב.

7 יו"ד, יז.

8 נשא ו, כו.

9 לקו"ת נשא כו, ד ואילך. ובכ"מ.

10 ברכות מח, ב.

11 נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

12 ראה לקו"ת אחרי כו, ג ואילך. ובכ"מ.

למטה בגשמיות דווקא - כן הוא גם בנוגע להוספה בהמשכה שלמעלה מהשתלשלות שמצד ירדת הגלות, שגם עניין זה הוא באופן שנמשך למטה בגשמיות דווקא.

וזהו גם הטעם לכך שהגאולה שבאה אחר הגלות תהיה למטה בגשמיות דווקא - כידוע הפלוגתא בין הרמב"ם להרמב"ן בנוגע לשכר דעולם הבא, שלדעת הרמב"ם¹⁷ הוא השכר לנשמות בלא גופים, ולדעת הרמב"ן¹⁸ הוא השכר לנשמות

- אין הכרח וצורך כל כך בהמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות.

ומזה מובן גם בנוגע להמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות שבנשיאת פנים ("ישא ה' פניו אליך") - שעיקר הצורך וההכרח בזה הוא במצב ירוד דווקא, כבזמן הגלות, מצד עניין החטא כו', שאז אומרים "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים"¹³, היינו, שאין יכולים לתבוע "בורוע" (בזכות שבידם)¹⁴, ולכן מבקשים מהקב"ה בתורת צדקה, שזהו עניין

תוכן העבודה ד"מדקדקים על עצמם" הוא - שליטת הנשמה על הגוף, שהנשמה שהיא למעלה מן הגוף, פועלת גם על הגוף להיות שבע גם משיעור קטן

בגופים, והכרעת תורת החסידות¹⁹ היא כדעת הרמב"ן ששלימות השכר דעולם הבא הוא לנשמות בגופים דווקא - כיוון שההמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות שמוכרחת מצד ירדת הגלות, צריכה להיות נמשכת למטה בגשמיות דווקא.

* * *

ה. האמור לעיל שברכת המזון ענינה המשכה מבחינה שלמעלה מסדר השתלשלות שנמשכת למטה דווקא - מובן גם ממה שכתוב בזהר פרשת עקב²⁰ בפירוש נוסח הברכות, וכפי שנתבאר בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי²¹, ותוכן העניין, שבנוסח הברכה מודגשת ההמשכה מלמעלה ביותר הקשורה עם המטה ביותר.

ביאור הדברים:

נשיאת פנים, שבכללות הרי זה המשכה שלמעלה מהשתלשלות, שנעשית על-ידי העבודה ד"מדקדקים על עצמם כו"; מה שאין כן צדיקים שאין להם שייכות לעניין של גלות וחטא כו', ועד לאלו שאין להם שייכות אפילו לחטא עץ הדעת, כמאמר רז"ל¹⁵ "ארבעה מתו בעטיו של נחש", ועד לתכלית העילוי דנכנס חי לגן עדן¹⁶ - במצב כזה אין צורך בנשיאת פנים, ובמילא אין גם צורך בעבודה ד"מדקדקים על עצמם כו".

ונמצא, שמצד ירדת הגלות היתוסף בעניין ההמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות - שזהו עניין הוספת ברכה רביעית בברכת המזון בזמן הגלות דווקא.

ד. ומזה מובן גם בנוגע לעניין ההמשכה למטה בגשמיות דווקא:

כשם שנתבאר לעיל שההמשכה שלמעלה מהשתלשלות שבברכת המזון היא באופן שנמשכת

17) הל' תשובה פ"ח ה"א"ב. פיה"מ סנהדרין פ' חלק ד"ה ועתה אהל.

18) בשער הגמול בסופו (בהוצאת שאוועל - ע' שט).

19) ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שסה הערה 126. וש"נ.

20) ח"ג (ברע"מ) רע"א, א ואילך.

21) פרשתנו קכ, ב ואילך.

13) דניאל ט, ז.

14) ראה ברכות יז, ב.

15) שבת נה, ב. וש"נ.

16) ראה כתובות עז, ב.

שמענום", ועל-דרך-זה בברכת יצחק נאמר²⁵ "ויתן לך האלקים גו", שהוא שם מדת הגבורה דווקא, שעניינה תגבורת החיות²⁶.

ו. וגודל העילוי שבעניין הברכה - "ברוך דא רזא דמקורא עלאה", "בחנית יסוד אבא להיותו בחנית ראשית הגילוי מבחינת ההעלם דכתר", עד לפנימיות הכתר - קשור עם הירידה למטה דווקא:

בביאורי הזהר²⁷ ממשיך לבאר הטעם ש"ברכת המזון שהוא בחינת המשכה חדשה מאור הכתר . . היא דווקא באכילה ושביעה . . להיות ידוע בשורש המאכלים שנפלו בשבירה מבחינת התהו שקדם לתיקון²⁸ . . שורש בחינת התהו הן מבחינת העגולים שקדמו לבחינת היושר . . כשאוכל אדם . . את המאכל ששורשו מבחינת התהו, הרי מעלהו לשרשו הקרום בבחינת הכתרים די' ספירות שנקראים עגולים . . יעלה ויגיע לבחינת אור הכתר הכללי כו".

ובחקרם תורת הבעל-שם-טוב²⁹ על מה שכתוב בפרשת השבוע³⁰ "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן גו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", וזה לשונו: "קשה דההי"ן של ב' פעמים האדם מיותרים, דהווא-ליה-למימר כי לא על הלחם לבדו יחיה אדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה אדם. יש לומר דבספר לקוטי תורה מהאריז"ל³¹ דהחוקרים הקשו מאין הוא חיות הנשמה, דאין הדעת נותן שיהיה חיות הנשמה מלחם ומאכל גשמי . . ונבוכו הרבה בזאת החקירה.

"ותירץ האריז"ל שלא ידעו והיו סכלים בשורש הבריאה, דאמרו רז"ל³² בעשרה מאמרות נברא העולם . . כשאמר תוצא הארץ נפש חיה או תוצא הארץ דשא

לאחרי שמבאר בזהר כללות עניין ברכת המזון - מוסיף לבאר הפירוש בנוסח הברכה: "ברוך דא רזא דמקורא עלאה מכלא לארקא ולאמשכא ולאנהרא כל בוצינין וכו'", "אתה . . לאתגלייא לבר . . דא רזא דימינא וכו'", "הוי' דא רזא דאמצעיתא וכו'", "אלקיננו דא סטרא דשמאלא דכליל בימינא וכו'". ומבאר אדמו"ר האמצעי בביאורי הזהר בפירוש "ברוך דא רזא דמקורא עלאה", ש"מקורא עלאה הוא בחינת יסוד אבא להיותו בחינת ראשית הגילוי מבחינת ההעלם דכתר", והרי עניין הברכה הוא המשכת הכתר, ועד לפנימיות הכתר. כמבואר שם²² ש"עניין הברכה במצוות ברכת המזון להיותו בחינת אור חדש דווקא, צריך לעורר ולבוא אור המשכה חדשה על-ידי בחינת הכתר דווקא כדי שיבוא אור חדש מעצמות המאציל", שזהו מבחינת פנימיות הכתר, דלא כיחוד או"א ש"לא נמשך רק מחיצוניות הכתר".

ונמצא, ש"ברוך" מורה על המשכה שלמעלה מהשתלשלות, שזוהי בחינת פנימיות הכתר. כי סדר השתלשלות מתחיל מחיצוניות הכתר, כמו באדם התחתון שכל פרטי הכוחות מתחילים מעניין הרצון, ולולי הרצון לא יכולה להיות המשכת הכוחות. ודוגמתו למעלה, שהתחלת כל המשכות היא מחיצוניות הכתר, ואילו פנימיות הכתר הוא בחינה שלמעלה מהשתלשלות.

וענינו בעבודת האדם - ש"ברוך" מורה על עניין ההודאה שלמעלה מטעם ודעת, שעל-ידי זה נמשך מבחינה שלמעלה מהשתלשלות (כנ"ל ס"א). ולאחרי זה באים כל שאר פרטי העניינים שבעבודה: "אתה", "רזא דימינא", בחינת החסד - עניין האהבה, ו"אלקיננו", "סטרא דשמאלא דכליל בימינא" - תגבורת החיות שעל-ידי הגבורה (שלכן²³ מצינו במתן תורה עניין הגבורה דווקא, כמאמר רז"ל²⁴ "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה

25) תולדות כז, כח.

26) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' שלט. וש"נ.

27) קיט, סע"ר ואילך.

28) ראה גם לקו"ת פרשתנו יר, ב.

29) כש"ט סי' קצד (כה, א ואילך).

30) ח, ג.

31) עה"פ.

32) אבות רפ"ה - פרק דשבת זה.

22) קיח, א ואילך.

23) ראה בארוכה אוה"ת במדבר (דרושי שבועות) ס"ע קעד ואילך.

24) מכות כד, רע"א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת שלח טו, כב.

זוהי כללות עבודת האדם בעניין האכילה וכולל גם התעסקותו בענייני העולם למלאות צרכיו, שהרי אכילה כוללת כל צרכי האדם (כנ"ל ס"א) - להעלות את ענייני העולם מגשמיות לרוחניות, על-ידי זה שמגלה את ה"מוצא פי ה'" שבהם, ועניין זה הוא בב' אופנים: כאשר אוכל "לשם שמים", או כאשר האכילה עצמה היא מצווה, כמו אכילת שבת, שעל-ידה מקיים מצוות עונג שבת.

ועוד עניין בזה - כאמור - שה"מוצא פי ה'" שבמאכל שרשו למעלה ביותר ("בחינת הכתרים די' ספירות שנקראים עגולים"), ולכן, על-ידי זה שהאדם

ועץ פרי, אותו המאמר היה מהוה הכול, והמאמר הזה הוא חיות פנימי להם. וכשנוטל אדם פרי או דבר מאכל ומברך עליו בכוונה ואומר ברוך אתה ה', כשמזכיר את השם מתעורר אותו חיות שעל-ידו נברא הפרי ההוא, כי נברא הכול על-ידי השם, ומוצא מין את מינו ונייעור, וזה החיות הוא מזון הנשמה... "וזה שכתוב... כי לא על הלחם לברו, פירוש בזמן שהוא לברו בלא התעוררות הרוחניות בו, יחיה האדם, פירוש הנשמה שנקרא אדם בה"א הידיעה, כי הגוף נקרא בשר אדם והנשמה נקרא האדם, כי על כל מוצא פי ה', פירוש כשאתה מוציא השם בכוונה על-ידי

"כשנוטל אדם פרי או דבר מאכל ומברך עליו בכוונה ואומר ברוך אתה ה', כשמזכיר את השם מתעורר אותו חיות שעל-ידו נברא הפרי ההוא"

מגלה את ה"מוצא פי ה'" ומעלהו לשרשו, מתעלה גם הוא לדרגא נעלית ביותר ("בחינת אור הכתר הכללי").

ונמצא, שמעלת הברכה בבחינה שלמעלה מהשתלשלות, קשורה עם הירידה וההמשכה למטה דווקא. והיינו, שהכוונה היא שתהיה ההמשכה למטה בגשמיות דווקא, וההמשכה למטה באה מבחינה היותר עליונה דווקא, כידוע³⁶ הכלל שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר.

וזה גופא הוא הטעם לכך שהכוונה היא שתהיה ההמשכה למטה בגשמיות דווקא - דלכאורה לשם מה צריכים לעשות "קונצן" כדי לפעול ההמשכה למטה דווקא - משום שדווקא למטה נמשך האור היותר עליון³⁷.

(מהתוועדות³⁸ ש"פ עקב, כ"ף מנחם אב ה'תש"כ. 'תורת מנחם - התוועדות' תש"כ ח"ב (כח) עמ' 269-275, בלתי מוגה)

הברכה שברכת עליו שעל-ידי זה מתעורר הרוחניות, מזה יחיה האדם שהיא הנשמה ניזונת מרוחניות המאכלים, כי הקב"ה עשה כן בכוונה מכוונת על-ידי שהיה בונה עולמות ומחריבן³³ נפלו ניצוצין קדישין לד' חלקים שהם דומם צומח חי מרבר, שראוי לאדם להעלותם כו".

וממשיך לבאר ש"זהו שאמר רבי ישראל-בעל-שם על פסוק³⁴ רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף... כל אכילה שאדם אוכל ושותה הם ממש חלק ניצוצות שלו שהוא צריך לתקן, וזהו שכתוב רעבים גם צמאים שאדם רעב וצמא להם... נפשם בהם תתעטף בסוד גלות בלבוש כו".

וכפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר באחד ממכתביו³⁵ בפירוש הכתוב "כי לא על הלחם לברו וגו'", שהסיבה לכך שהגוף רעב ללחם הגשמי, היא מפני שהנשמה רעבה לניצוצין האלקי שבמאכל, ורעבון הנשמה פועל על הגוף שיהיה רעב ללחם הגשמי, כך, שהעיקר הוא העניין האלקי שבדבר ולא הגשמי].

36 ראה לקו"ת פ' ראה יט, ג. ובכ"מ.
37 חסר קצת (המור"ל).
38 ראשי-פרקים (המור"ל).

33 ב"ר פ"ג, ז.
34 תהלים קז, ה.
35 ראה גם תר"מ ח"ט ע' 99. וש"נ.

הגאולה נמצאת בתוך התפילה והבקשה עבורה

מה מועילה בקשת הגאולה כאשר הגלות מתארכת?

לכאורה נשאלת שאלה: מאחר שהגלות נמשכת כבר למעלה מ־1900 שנה, זאת אומרת, שכבר עברו כמה וכמה דורות שבני־ישראל נמצאים בגלות, אם־כן אינו מובן: איזה עילוי נפעל בהיות הנשמה בגוף - "ימי שנתינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", "והיו ימיו מאה ועשרים שנה" - וכמשך כל שנים אלו נמצאת היא בזמן הגלות?!

ובסגנון אחר: איזה תועלת יש לנשמה הנמצאת בגוף מזה שלאחרי מאות שנים יהיה עניין הגאולה? והנה אחד הביאורים בזה הוא - על־פי הידוע שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, ולכן כאשר יהודי חושב אודות עניין הגאולה, הרי שם הוא נמצא!

ועל דרך זה מובן בנוגע לעניין התפילה על הגאולה. ובהקדים:

תפילה אמיתית עניינה - "כעבדא קמי מריה", שזהו תנאי עיקרי בעניין התפילה. וכפי שמבאר הרמב"ם (הלכות תפילה רפ"ד) ש"חמישה דברים מעכבין את התפילה", כולל "כוונת הלב", "כאילו הוא עומד לפני השכינה" (שם הט"ז), היינו, שאם חסרה כוונה זו הרי זו תפילה בטלה, כי חסר העניין העיקרי שבתפילה, וכפי שמאריך הגר"ח מבריסק בכיאר דברי הרמב"ם...

והנה, כאשר יהודי עומד ומתפלל "כעבדא קמי מריה", ומבקש מהקב"ה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . . כי לישועתך קיווינו כל היום", "ותחזינה עינינו בשוכך לציון", וכוונתו בזה היא - לפשוטם של דברים, "אני מתפלל לדעת זה התינוק", (ורק לאחרי זה באים כל הרמזים והכוונות שבדבר) - כבר יש לו את עניין הגאולה באופן ד"עולמך תראה בחיך".

אבל עדיין נשאלת השאלה: סוף־כל־סוף עדיין בני־ישראל נמצאים במעמד ומצב ד"פיזון לבין האומות?!

והביאור בזה - אחדותם של ישראל נפעלת על־ידי קיום מצוות אהבת־ישראל - "ואהבת לרעך כמוך". והנה, כאשר יהודי מקיים את המצווה ד"ואהבת לרעך כמוך" כדבעי, הנה מאחר שמציאותו של "רעך" היא "כמוך", הרי כשם שאינו יכול להיפרד מעצמו, כמו־כן אינו יכול להיפרד מחבירו, היות ש"רעך" הוא "כמוך"!

וכמבואר בירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד) המשל מב' ידיים של גוף אחד, שלא שייך שיד אחת תזיק ותרע ליד השנייה, מאחר שמדובר אודות ב' ידיים של גוף אחד. וכמו כן מובן בנמשל - שכל בני־ישראל הם מציאות של גוף אחד, ולכן ישנו החיוב ד"ואהבת לרעך כמוך"...

ועל־פי זה מובן מה שמרעישים כל כך אודות העניין ד"ואהבת ישראל", שזהו "כלל גדול בתורה", "ואידך פירושה הוא זיל גמור", כמבואר ומודגש גם בנגלה דתורה, ועל־אחת־כמה־ידי בספרי מוסר וחסידות - כי על־ידי זה מבטלים את העניין ד"פיזון לבין האומות".

(משיחת כ"ף מנחם־אב ה'תשמ"ב. 'תורת מנחם התוועדות' תשמ"ב, כרך ד, עמ' 2037-2039 - בלתי מוגה)

על הזיכרון והשכחה

מקור השכחה בהלכה ובקבלה • הסימוכין לפתגם המקובל ש'קשרים' הם סגולה לזיכרון • מדוע החמירה המשנה כל-כך לגבי השוכח דבר אחד ממשנתו • אזהרת התורה שלא לשכוח דברי תורה: האם החשש הוא רק מהתוצאה בעקבות השכחה, או שהשכחה עצמה לחטא תיחשב? • עצות בכתב ובעל-פה למניעת שכחה והטבת הזיכרון

שיצרו "קשרים" כדי לא לשכוח את דברי התורה ששמעו. הרבי ציין (הדברים מובאים כאן על-פי תורת מנחם תפארת לוי יצחק על ספר הזהר כרך ג' עמ' רמב ואילך) את המובא בספרים כמקור תורני לאמירה העממית ("אמרי אינשי") שעשיית קשר מועילה לזיכרון - לא רק זיכרון בענייני תורה, אלא גם זיכרון בענייני העולם.

המקור לכך בתורה - אומר הרבי - הוא במדרש סוף פרשת וישב, ששר המשקים היה עושה קשרים כדי לזכור את יוסף, אלא ש"מלאך בא ומתירן" (מכיוון שעדיין לא הגיעה השעה שיוסף ישתחרר מבית-הסוהר), וכשהותרו הקשרים שכחו. בהמשך מבאר הרבי, כי עניין הזיכרון - באמצעות קשר - נתפרש במצוות תפילין וציצית השקולים כנגד כל מצוות התורה:

בתפילין כמו שנאמר "והיה לאות על ירך ולזיכרון בין עיניך", וסיום הכתוב "למען תהיה תורת ה' בפיך", שמזה למדים ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין", היינו, שעניין הזיכרון בתפילין קשור גם עם כל המצוות.

בציצית נאמר "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", ופירש רש"י: "שמניין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג", שלכן, על-ידי הציצית נעשה הזיכרון

"עכשיו.. שנתמעט הלב ונתרבה השכחה" כותב רבנו הזקן (הלכות שבת סמן שלד סעיף יב). "מי שאינו חוזר כראוי לן, בא לידי שכחה" (שם הלכות תלמוד תורה פרק ב' הלכה ז'). "השכחה באה מצד הקליפה ואינה מגעת לינק אלא עד הכיסא" - ולכן - "הנה זאת השכחה היא העולה למעלה עד כיסא הכבוד ועד בכלל, אך לא למעלה מהכיסא, כמו שכתוב כי אין שכחה לפני כיסא כבודך" (הלכות תלמוד תורה שם הלכה יו"ד).

ולמרות שבכמה עניינים נפסק ש"אין לחוש לשכחה" (הלכות שבת ס"ז ס"ח), "דלא חיישינן לשכחה כלל משום [דמלתא] דלא שכיחא היא שישכח עיקר הלכות שחיטה הרגילין לבוא... דשכחה מלתא דלא שכיחא היא במי שהוא עוסק בשחיטה" (הלכות שחיטה סימן א סעיף כב). הרי "בדבר שאפשר לתלות הנחתו בשכחה" אכן תולין (הלכות מציאה ופקדון סעיף טז). זה מבטא של ההלכה על השכחה.

קשרים לתועלת הזיכרון

בשיחה ארוכה משנת תשל"ט (לקוטי שיחות' כרך כא עמ' 236 ואילך) הביא הרבי את המסופר בזוהר פרשת תשא (קצא) על ר' חייא ור' יוסי

ובתפילין "כוון.. כדי שזכור.. על-ידי הנחת תפילין
זכור את הבורא יתברך".

זהירות משכחה למה?

בהתוועדות יום ב' דחג השבועות תשט"ז (תורת
מנחם כרך טז עמ' 340) אמר הרבי:

וזהו הטעם לפסק המשנה "כל השוכח דבר אחד
כו' ", וכפי שמאריך ביותר בשולחן-ערוך בעניין
הזהירות משכחה, וש"צריך לחזור על כל אחד
פעמים רבות מאוד", כיוון שבכל פעם הרי זה לימוד
חדש והמשכה חדשה.

ביאור קצר זה נאמר ברוח פנימיות הדברים, אך
להלן ביאור נרחב יותר.

שכחת התורה – איסור עצמי

שנינו במסכת אבות פרק ג' משנה ה: כל השוכח
דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו
מתחייב בנפשו. ופירש רבי עובדיה מברטנורא:
"שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האסור,
ונמצאת תקלה באה על-ידו, ושגגתו עולה זדון".

אבל דעתו של אדמו"ר הזקן היא שהאיסור הוא
(לא רק מחמת התוצאה - התקלה שעלולה להיגרם
- אלא) גם בעצם השכחה. ולכן לא העתיק טעם זה
(של הרע"ב). יתר על כן: אדמו"ר הזקן כותב דגם
עכשיו, שנכתבה תורה שבעל-פה, ויוכל לעיין מה
ששכח, "אין זה מועיל כלום, כי מיד ששכח עובר
בלאו, קודם שיעיין". מכאן ברור שעצם שכחת
התורה הווי לאו (וגם במקרה שלא תצא תקלה
אחר-כך, כי יוכל לעיין בספרים).

מה יסודו של אדמו"ר הזקן?

מבאר הרבי ('לקוטי שיחות' כרך לד עמ' 28):

עצם אזהרת התורה "השמר לך גו' פן תשכח את
הדברים" מלמדת ששכחות התורה עצמה היא העניין
שהזהירה תורה עליו. שהרי לכאורה יש לדקדק בזה:
שכחה אינה פעולה, אלא מצב הבא מאליו וממילא,
והאדם יכול להישמר מזה על-ידי שחזור על לימודו
כראוי, ואם כוונת הכתוב היא שהאדם יזכור את דיני
התורה כדי שלא תבוא תקלה על-ידו, היה הכתוב
צריך להזהיר בסגנון דעשייה, לצוות על פעולת

של כל המצוות.

וכיוון ששניהם (תפילין כמו ציצית) קשורים
עם עניין ה"קשר" - בתפילין "וקשרתם לאות גו'",
קשר של תפילין, הן בתפילין של יד, הן בתפילין
של ראש, ובציצית - "חמישה קשרים", מובן, שיש
קשר ושייכות ביניהם, היינו, שעניין ה"זיכרון"
נעשה באמצעות "קשר".

ומפורש הדבר - ממשיך הרבי - בנוגע למצוות
ציצית ש"עיקר מצוותה על זכירת המצוות...
כאדם המזהיר לחברו על עניין אחד שקושר קשרים
באזרוו כדי שיזכרנו ועל-כן יש בה ה' קשרים כו'".
וזוהו - קובע הרבי - גם תוכן העניין בקשר של
תפילין, שעל-ידי הקשירה נעשה הזיכרון.

הסבר הדברים:

שכחה מקורה בקליפה, ושכחה היא השורש
לכללות החטאים, ועל-ידי הזיכרון מתבטלת
ונשללת האפשרות לעניין החטאים.

כלומר, כיוון שיהודי יודע ומכיר שברגע זה ממש
נתהווה מחדש על-ידי הקב"ה מאין ליש, וגם ברגע
שלאחר מכן יזדקק לכוחו של הקב"ה, איך ייתכן
שימלא תאוותו ויעבור חסוֹשלוֹם על רצונו של
הקב"ה?!

בהכרת, שהסיבה היחידה להנהגה בלתי-רצויה
היא השכחה, שבשעת מעשה שוכח שברגע זה
מתחדשת מציאותו על-ידי הקב"ה, אבל אילו היה
הדבר חקוק בזכרונו (כדבר הנצב לנגד עיניו), לא
היתה אפשרות (לא רק לענין של חטא, אלא) אפילו
לנפילת "מחשבות חוץ".

מהי העצה לביטול החטא שמקורו בשכחה - על-
ידי התגברות הזכרון - באמצעות קשר:

"קשר" ברוחניות הוא חיבור של שני דברים
באמצעות קשר חזק ואמיץ, קשר כפול ומכופל,
שפירושו (לכל הפחות) ד' פעמים ככה.

כלומר, שתי דרגות בתשובה (כפול) - תשובה
תתאה ותשובה עילאה, ובכל אחת ואחת מהן יש
ב' אופנים (מכופל) - העלאה והמשכה. נמצא,
שעל-ידי ההתקשרות עם קדושה באופן של "קשר"
- כפול ומכופל - מתבטל עניין השכחה (הסיבה)
והחטא (התוצאה).

ועניין זה מודגש בציצית ותפילין - כמו שכתוב
"כשיתעטף בציצית.. שזכור כל מצוותיו לעשותם",

הרבי בהתוועדות כ"ף מנחם-אב תשי"א ('תורת מנחם' - כרך ג' עמ' 259) - נתגלה בימינו בחכמת הרפואה, שטבע האדם לדחות מכוח זכרונו דבר שאינו לפי רוחו, עד ששוכח ממנו.

"ובאמת אין זה חידוש" קובע הרבי ואומר: זו סברא ישנה שהובאה כבר בחסידות וגם בספרים שלפני זה (ראה גם הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פרק ס' סוף הלכה י"ד), שכן מבואר שהאפשרות לעבור עבירה בשוגג, ששוכח שזהו דבר האסור, הוא בגלל התגברות נפשו הבהמית, ש"משכיחה" ממנו עניינים אלה, שלא כדאי לה (לנפשה הבהמית) שיזכור אודותם. והשווה למה שנתבאר בי"ב תמוז תשי"ד - 'תורת מנחם' כרך יב עמ' 93.

ביאור באיסור שכחת דברי תורה

שיחה ארוכה השמיע הרבי בשבת קודש פרשת עקב כ"ף מנחם אב תשי"ג ('תורת מנחם' כרך ט' עמ' 116 ואילך) בביאור הטעם שלא מנה הרמב"ם את "הישמר לך פן תשכח גוי" במניין הלאוין (שמנאו הסמ"ג).

הרבי הקדים ואמר:

עניין זה הוא מהעניינים שאי אפשר ללמדם על-פי נגלה בלבד, ומוכרחים להגיע לביאור על-פי תורת החסידות.

כאן הביא הרבי את תורת הבעש"ט על הפסוק "הישמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו' ורם לבבך וגו'" - שלכאורה אינו מובן מהי השייכות של עניין השכחה ל"רם לבבך", והיה צריך לכתוב "הישמר לך פן ירום לבבך" - ומבאר הבעש"ט ש"עיקר אזהרת כל התורה הוא מצותן הזכירה, וההיפוך, הריסות התורה חסיושלום הוא השכחה".

מכאן, שהמצב של "רם לבבך" בא בסיבת השכחה, שכחה - הוא עניין הגלות שלכן אומרים בני-ישראל בגלות "זכור הוי' מה היה לנו", "זכור עדתך קנית קדם", כאשר סיבת השכחה דלמעלה היא מצד השכחה למטה אצל בני-ישראל. מובן

האדם, היינו חזרת דברי-תורה (כדי שיזכור תמיד כל התורה כולה) ולא (רק) להזהיר על השכחה. בהכרח אפוא ששכחת התורה עצמה (גם לולא התקלה שיכולה לבוא על-ידי זה) הוא עניין שהתורה הזהירה עליו.

מהו הטעם לאיסור השכחה בעצם? ממשיך הרבי לבאר:

מכיוון שדברי תורה הם חיינו ואורך ימינו, ועצם הדבר ששוכח ומסלק דבר אחד ממשנתו, הרי זה מסלק "חיי" מעצמו, ולכן עובר בלאו. לפי זה יומתקו דברי חז"ל "כאילו מתחייב בנפשו". לכאורה למה מגיע עונש כבד כל-כך על שכחת התורה? אלא שאין זה בגדר עונש, אלא - תוצאה (מסובב) מהשכחה. מאחר ודברי תורה הם חיי נפשו, הרי כאשר נשכח והוסר ממנו דבר אחד מדברי תורה, הוסרו ממנו חיי נפשו אלה.

בצדיקים אין שכחה

"כ"ק מו"ח אדמו"ר היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו את הספירה - 'ספירת העומר' דכל לילה", סיפר הרבי בשנת תשי" (תורת מנחם כרך א' עמ' 47) אך הוסיף:

אף שבוודאי לא הוצרך לחפש עצות כדי לשלול חשש של שכחה, דבר השייך אצל אנשים פשוטים, אבל לא אצל הרבי.

בהזדמנות נוספת (שם עמ' 64) הבהיר הרבי: יש סדר בעבודתו של צדיק, שמשתדל שגם מצד דרגא תחתונה לא יהיה שייך מצב של שכחה.

ועוד התבטאת מעניינת (ש"פ שלח תשי" - תורת מנחם כרך א' עמ' 106):

עניין הזיכרון ("זכר") שייך רק על דבר הרחוק שנופל בו עניין השכחה, מה שאין כן בנידון-דין שלא שייך עניין השכחה חסיושלום, אין צורך בזיכרון.

תגלית רפואית - סברא נושנת בתורה

ולעניין דומה: בנוגע לעניין השכחה - אמר

הגילוי הרפואי – בכתבי אדמו"ר האמצעי

בתורת מנחם תשי"ב (כרך ו' עמ' 95) מובא סיפור מדברי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בתוספת הארות הערות של הרבי נשיא דורנו. תורף הסיפור: בשנות תרנ"ד-ה גילו חכמי הרפואה עורק חדש במוח, אשר עורק זה מועיל לזיכרון והעמקה. הדברים סופרו בהתפעלות לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, אך כ"ק אדמו"ר נ"ע הגיב על כך תיכף כי הדברים מופיעים כבר בכתבי החסידות של אדמו"ר האמצעי.

במקום שציין אליו מבואר, כי במוח נמצא עורק מלא אדים, המתנועע אנה ואנה, ועורק זה הוא המועיל לזיכרון ולהעמקה: כאשר העורק נע לכיוון מוח הדעת, הרי זה מועיל להעמקה. לפיכך אנו רואים, שבשעה שאדם רוצה להיזכר בדבר מה, הוא מרים את ראשו, ואילו בשעה שרוצה להתעמק בדבר מה – מכופף הוא את ראשו.

כשנשאל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, אם-כן, האם היה אדמו"ר האמצעי פרופסור גדול, השיב כי הוא ידע זאת, לפי שלמעלה ב"אדם העליון" ישנו עניין זה, וממילא ישנו בוודאי גם אצל האדם למטה. ומוסיף כאן הרבי נשיא דורנו: (מכיוון) שנברא בדמות וצלם אדם העליון, כמ"ש (בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו".

פרט נוסף – לגבי העורק שנע למוח החכמה והבינה – מציין בהערה:

לכאורה נזכר כאן מוח החכמה רק בדרך ממילא, וכידוע שמוח הזיכרון הוא בחינת חכמה שלמעלה מהבינה (לקוטי תורה שיר השירים ביאור על פסוק באתי לגני ספ"א [לג,א]), אבל יש לחלק בין פנים ואחוריים, עיין במקומות המובאים ביאיר נתיב על מאורי אור מערכת זכור ומערכת שכחה.

שהשכחה היא המביאה לגאווה, וזו הסיבה שהרמב"ם לא מנאה במניין הלאוין. כי מצד חומר הגאווה – אין זה דומה לשאר העבירות, כיוון שזהו עניין של שכחה מאלוקות לגמרי, ונכלל בלאו של עבודה זרה.

בהזדמנות מסוימת סח הגאון הגדול רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, ראש ישיבת תומכי-תמימים בכפר-חב"ד, כי כשנכנס ל'יחידות' עם הרבי ניצל את ההזדמנות, ובפתק ביקש "ברכה לזיכרון". בהמשך אותה 'יחידות' דובר בנושא מסויים והרבי הזכיר את הבקשה.

בראיון שהעניק הרה"ג הרה"ח ר' מרדכי שמואל אשכנזי שליט"א רבו של כפר חב"ד (ל'כפר חב"ד' גליון 685 עמ' 25), סיפר כי ב'יחידות' שזכה לה בהיותו נער, אחרי חג-הפסח תשי"ט, העניק לו הרבי סגולה לזיכרון: א) לשמור על בריאות הגוף. ב) להסיח דעת מכך שכאילו לא זוכרים. הרבי הסביר לו שכאשר מישוהו מחדיר למחשבתו שהוא לא זוכר טוב, זה עצמו גורם לאי-זיכרון.

דברי תורה מועילים לזיכרון

יש לוודא באופן מוחלט שיהיו דברי תורה חקוקים במוחו וחרותים בזיכרונו של ילד יהודי, בהתאם לגילו: "שמע ישראל", "מורה אני", ברכות, תפילות, פסוקי-חומש, משניות אחדות. כך אמר הרבי בהתוועדות יום ב' דחג השבועות תשי"ד (תורת מנחם כרך יב עמ' 40).

והוסיף ואמר:

ועניין זה נוגע גם עבור הזמן שבו אינו לומד, ואינו חוזר על לימודו – גם אז משפיע הדבר, כמבואר בחסידות (ראה ליקוטי תורה סוף פרשת קדושים), ובשנים האחרונות הודו בכך גם הרופאים.

ועל כורחך אתה חי

הוא היה אומר . . . ודע, שהכול לפי החשבון. ואל יבטיחך יצרך, שהשואל בית מנוס לך – שעל כורחך אתה נוצר, ועל כורחך אתה נולד, ועל כורחך אתה חי, ועל כורחך אתה מת, ועל כורחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלכי המלכים הקב"ה (פרק ד, משנה כב)

...מלבד הצער של הנשמה בירידה לעולם הזה מצד השייכות לעניינים גשמיים כשלעצמם, ניתוסף בזה עוד יותר מצד מציאות הרע שבעוה"ז הגשמי והחומרי, ומה גם שמציאות הרע הוא בתוקף, כמובא בתניא מה שכתוב בעץ-חיים שהרע שבעולם הזה החומרי הוא שמרי הקליפות הגסות כו' ולכן כל מעשה עולם הזה קשים ורעים והרשעים גוברים בו.

ובזה ניתוסף עוד יותר – מצד מציאות היצר-הרע, ש"אקדמיה טעניתא" וכו'.

ועד כדי כך גדלה הירידה בעולם הזה – שאפילו ענייני קדושה, לימוד התורה וקיום המצוות, יכולים להיעשות באופן שלא כרבעי, שעל זה נאמר "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי", כיוון שכל התורה ומצוות שעושה בעודו רשע מוסיפים כוח בקליפות לפי שעה [. . .] ומובן גדול הירידה שבזה – "כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא כו', שאין לך עלבון גדול מזה אפילו עושה כן לפי שעה" (כמבואר בתניא).

וזהו הטעם שירידת הנשמה בגוף היא בדרך הכרח, כמאמר "על כרחך אתה חי" – דלכאורה, כיוון שרצונה של הנשמה לקיים רצון הקב"ה, שזהו כל עניינה, הנה ביודעה שהכוונה העליונה היא בירידתה למטה, צריכה הירידה למטה להיות ברצון, ולא בדרך הכרח – אלא ההכרח הוא מצד גדול הצער והייסורים שבירידה למטה.

וכמבואר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות סדר ירידת הנשמה בגוף, שבלכתה מאוצר הנשמות מוליכים אותה דרך גן-עדן, ואחר כך מוליכים אותה דרך הגיהנום וכו', ועל-ידי זה מתודעת היא למהותו של עולם הזה הגשמי, ואז טוענת הנשמה: מדוע דוחפים אותה לעולם ירוד שכזה, "א ווילדע פליישקע וועלט" (עולם גשמי פראי), להתלבש בגוף, "א זאק פלייש און ביינער מיט זודיקע בלוט" (שק בשר ועצמות עם דם רותח)!... – ולכן הירידה למטה היא בדרך הכרח.

[. . .] וזהו שאמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" – כי כאשר יתבונן האדם – אפילו בהתבוננות קלה – עד כמה גדול ריחוק הערך של תאוותיו לגבי שכלו, אפילו השכל של נפש הבהמית . . . וריחוק הערך דנפש השכלית לגבי נפש האלקית, שגדלה מעלתה ביותר, עד שאצלה אין תפיסת מקום אפילו לשכלו של האדם, ועל אחת כמה וכמה שתאוותיו אין תופסים מקום כלל וכלל –

הרי על-פי שכל – איך יצדק בעיניו ("ווי איז באַ אים רעכט") שבשביל מילוי תאוותיו, יגרום – בידים וברצון – צער וייסורים להנשמה, ועוד ייסורים גדולים ביותר, שלאחרי כל הצער והייסורים שבירידת הנשמה למטה [אשר, עם היות שאין זה באשמתו, ד"על כרחך אתה חי", הרי זה רק בתחלת הירידה למטה, אבל לאחרי כן רצונו בכך, שלכן ישנו אז ה"על כרחך" השני – "על כרחך אתה מת"], יהיה זה ללא תכלית!

וכיוון שכן, הרי האפשרות לעניין של חטא אינה אלא מפני ש"נכנס בו רוח שטות", שאז נדמה כבהמה שאין לה שכל!

(תורת מנחם התוועדויות' תשי"ד חלק א' (י) עמ' 192-195 – בלתי מוגה)

פרשת עקב

"והיה עקב תשמעון" (ז,יב)

השגת המוח צריכה לחדור עד העקב (המילה "תשמעון" היא במשמעות של הבנה, כמו "והם לא ידעו כי שומע יוסף", שומע - מבין). וכפירוש הידוע במה שנאמר (תולדות כו) "עקב אשר שמע אברהם בקולי" - ה"שמע בקולי" חדר עד לעקב.

(שיחת ש"פ ואתחנן תשמ"ה. התוועדות תשמ"ה כרך ה, עמ' 2680)

"והיה עקב תשמעון" (ז,יב)

במלה עקב שני פירושים: רש"י מפרש שהכוונה ל"מצוות קלות שאדם דש בעקביו", ובחסידות מבואר שיש כאן רמז לעקבתא דמשיחא, שאז ודאי "תשמעון", מכיוון ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" (רמב"ם הלכות תשובה פ"ז). ושני הפירושים קשורים זה לזה, שכן הן בקיום המצוות הקלות והן בעבודה בעקבתא דמשיחא באה לידי ביטוי התבטלות גמורה לה'.

קיום המצוות הקלות - מי שמקיים מצוות מתוך קבלת עול טהורה מקיים את כולן בשווה, ואינו מבחין בין קלות לחמורות; ואילו כאשר קיום המצוות הוא מתוך תענוג, ייתכן שהמצוות החמורות יהיו חביבות יותר מהמצוות הקלות.

העבודה בעקבתא דמשיחא - עקבתא דמשיחא הוא זמן של הסתר פנים וחושך כפול ומכופל, ועבודת ה' בתקופה כזו היא בעיקר מתוך קבלת עול, לא מתוך תענוג, כך שנעדר לגמרי ה"אני" של האדם, ועבודתו מבטאת התבטלות מוחלטת להקב"ה.

(לקוטי שיחות כרך ח"ט, עמ' 71)

"ואכלת את כל העמים" (ז,טז)

כלומר: תבררו ותעלו את כל העמים. כשם שיהודי מברר ומעלה את הניצוץ האלוקי שבמאכל כשהוא אוכל, כך הוא מעלה את ניצוצות הקדושה שבאומות-העולם, על-ידי שהוא נושא ונותן איתם באמונה, ומהכסף שהוא מרוויח הוא נותן צדקה.

ואל יהא הדבר קל בעיניך, שכן מבואר בחסידות שמשא ומתן באמונה ממשיך אותה המשכה שמלאכים ממשיכים בשירם ובזמרים.

(ספר המאמרים תר"ל, עמ' פח)

"כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני" (ז,יז)

אומר הרב המגיד ממזריטש:

"כי תאמר" - אם תחשוב לעצמך, "בלבבך רבים הגויים האלה" - שיש בליבך גויים רבים, מידות רעות, עליך לדעת ש"ממני" - אתה אשם בכך, שכן אם היית דבק בהקב"ה ומתבטל לפניו, היית מסוגל להפוך

מידות אלו לטוב. וכפי שאנו רואים שכאשר מחזירים חיטה לשורשה, לכוח הצומח שבאדמה, והיא נרקבת שם, היא משתנית מחיטה אחת לחיטים רבות.

(מגיד דבריו ליעקב, עמ' כד)

"עד אבוד הנשארים והנסתרים מפניך . . כי ה' אלקיך בקרבך אֵל גדול ונורא" (ז, כ"א)

"הנסתרים מפניך" רומז לרע דק ביותר, שלגודל דקותו אינו נראה. כדי לגלות ולבטל רע כזה יש צורך באור גדול ביותר - "אֵל גדול ונורא".

(תורה אור הוספות עמ' קד)

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (ח, ג)

"לחם" רומז לתורה, כמבואר במדרש (במדב"ר פ"ח). רומזת כאן התורה, שאדם אינו יכול לחיות מלימוד התורה בהשגה ובעיון בלבד, אלא עליו להוציא בפה את מה שהוא לומד. ככתוב (משלי ד): "כי חיים הם למוצאיהם", ואמרו רז"ל (עירובין נד) "אל תקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם בפה".

(לקוטי תורה דברים, עמ' פד)

"שמלתך לא בלתה מעליך" (ח, ד)

מפרש הרב המגיד:

"שמלתך" - הלבוש הרוחני שנוצר מקיום המצוות שלך, "לא בלתה" - לא נקרעה, "מעליך" - בזכותך, מכיוון שקיימת את המצווה ללא פנייה אישית, שכן קיום מצווה מתוך פניות מביא לקריעת וביטול לבוש זה.

(אור תורה)

"שמלתך לא בלתה מעליך" (ח, ד)

שהיה הענן מזהם (רש"י)

החושך עצמו ("ענן") גורם להתעלות רוחנית ("גיהוק"). לפעמים אין אדם מצליח לעורר את ליבו לתפילה בחמימות, וכתוצאה מכך הוא משתדל בכל כוחו להתגבר על מחיצה זו ולבטלה, וכמו ילד קטן שאביו מתרחק ממנו, שהריחוק מגדיל את אהבת הבן אל אביו. זהו שנאמר (יחזקאל א) "ענן גדול ואש מתלקחת": ה"ענן גדול" מביא ל"אש מתלקחת", התלהבות וחמימות.

(אור תורה)

"ואשברם לעיניכם" (ט, יז)

משה שבר את הלוחות לעיני כל ישראל דווקא כדי לעוררם בתשובה, שכן ראיית שבירת הלוחות עוררה בהם רגש של חרטה ותשובה. וכמשל הבן שאינו מצייט לאביו, שאביו מרחיקו מביתו ומתנכר אליו, ועל-ידי זה מתעוררת ומתגלה אהבתו של הבן אל האב.

(לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 240)

סוף זמן קידוש לבנה / עלייה לקבר אחר שבע שנים

סוף זמן קידוש לבנה למנהג חב"ד

ברשימת הגר"י לנרא ז"ל¹ הביא מה ששמע מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (כשהיה העניין נוגע הלכה למעשה): שבשו"ת 'והשיב משה'² פסק שאפשר לקדש את הלבנה ביממה השש-עשרה לחודש, אבל לפני אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע קידשו ביממה השבע-עשרה, ובמפורש עשו זאת כרגיל, "ללא תחבולות של [אמירת הקידוש-לבנה מתוך] גמרא או אלפס"³. והעדיף זאת על קידוש לבנה בשבת ויום-טוב, שפסק בשו"ת שבות יעקב⁴ [כהפוסקים] שלא לקדש בהן את הלבנה; וזאת מפני שמעולם לא ראה [אדמו"ר מהורש"ב, את רבותינו נשיאינו] שקידשו אז. והרי 'מעשה רב'. ולכאורה, לפי זה: בדיעבד - מקדשים עד מלאות שבע-עשרה יממות מן המולד. מכיוון שהוראה זו היא חידוש גדול שלא מצאנו לעת-עתה בפוסקים, והיא נאמרה לכאורה רק פעם אחת, נשמח לדעת אם לא נפלה בזה טעות כלשהי, ולחילופין - האם אכן ברור שניתנה כהוראה קבועה לרבים, או שמא יש הוראה (או הנהגה) אחרת לרבים בעניין זה, וכמו-כן אם ידוע למישהו מה המקור (בנגלה או בקבלה) להוראה זו.⁵

ביקור בקברי אבות אחרי שבע שנים

יש מקפידים, שמי שלא הלך על קברי אבותיו עשר שנים - שוב לא ילך⁶. ויש מקפידים גם בשבע שנים⁷. הטעם הוא, כנראה, מחשש לקפידא של הנפטר על בנו, החייב כבודו, שלא ביקר את קברו זמן רב (וכעת בא לבקש להתפלל עליו למעלה), שלכן לא יטה אוזן קשבת להכניס תפילתו למרום⁸. או אף ילמד עליו חובה⁹.

(1) 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35. אגב, העיריני הרה"ח ר' מענדל שי' ווכטר, שבתאריך רשימה זו נפלה שם טעות, ונדפס "עטר"ת. ליל ש"ק בשלח י"ח שבט", וצ"ל י"ז שבט - כפי שחלה שבת זו בלוח אותה שנה, וראה שם להלן בעמוד הבא שש"ק פ' בא היתה יו"ד שבט (יארצייט הרבנית מרת רבקה ע"ה).

(2) סי' יד (ותמה עליו בשדי חמד אסיפת דינים מע' הבי"ת סי' ב ס"ק ט).

(3) ראה בקשר לתחבולה זו בס' 'קידוש לבנה - אוצר הלכות ומנהגים' (להרב יעקב טננבוים, ירושלים תשנ"ה) פ"ד ס"ה.

(4) ח"ג סי' לא.

(5) באנציקלופדיה התלמודית, ערך 'ברכת הלבנה' (כרך ד טור תסז), ובס' 'קידוש לבנה' (הנ"ל) פ"ד, אספו כל הדעות בעניין זה, והמקילה מכולן היא דעת החת"ם סופר (בשו"ת חאו"ח סי' קב, שלא הובאה באנציקלופדיה): "כמו י"ב [כצ"ל - עיי"ש בספר הערה י'] שעות ביום ט"ז".

(6) נטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק פה סעיף ה ואילך, בשם ס' משמרת שלום אות ה' ס"ק לב ועוד - הנהגת הרה"צ מהר"ש מבעלזא ופסק הרה"צ מצאנו ועוד (משם גם רוב המקורות דלהלן, מלבד מה שצויין לספרים אחרים).

(7) יש נוהגים, כמובא בס' משמרת שלום שם ובשו"ת שם משמעון או"ח סי' יד.

(8) פני ברוך סי' ל"ז הערה מ, משו"ת דודאי השדה סי' לח.

(9) ע"פ המובא בנטעי גבריאל שם הע' ה' בשם הרה"צ מקופשיניץ.

ויש שכתבו¹⁰, שמנהג זה אין לו מקור בש"ס ופוסקים, ואדרבה מביאים ראייה להיתר מכלב שנשתטח על קברי אבות¹¹. וכן¹² מהמסופר בווהר¹³, שלחמא בר ליואי לא היה על קבר אביו ליואי כבר י"ב שנה, וכשהודיעו לאביו שבנו לחמא יבוא אליו במהרה, נתעורר בקברו ושמח לקראתו. אף המקפידים בזה, יש להם תקנה על-ידי שישלח מראש שליח לקבר אבות, להודיעם תחילה שהבן רוצה לבוא, ואחר-כך ילך¹⁴.

הנה מקורות שבהן מופיעה דעת הרבי בנדרון:

(א) רבנו הזכיר מנהג זה במלאות שבע שנים להסתלקות אביו ז"ל¹⁵, וסיים: "אבל בדורות האחרונים, בגלל בלבול העניינים ובלבול הסדרים כו', ביטלו מנהג זה, אלא שהנהיגו לשלוח תחילה שליח (ולאחרי זה הולכים גם בעצמם)".

(ב) גם במקור נוסף¹⁶, כנראה במענה לבן הנפטר, מביא הרבי מנהג זה: "באם לא ביקר שם שבע שנים - יש נוהגין [לשלוח] להודיע על הציון (את השמש דבית החיים שי' וכיו"ב) שיבקר שם, ולתרום לצדקה [לזכות] נשמתו]. אף שהפסק-דין שאין זקוקים לזה¹⁷.

(ג) מענה¹⁸ לאישה שלא ביקרה על קבר אימה יותר משבע שנים, ומצטערת מאוד אם לא תוכל ללכת¹⁹: "על-פי זה²⁰ תוכל ללכת בערב-ראש-חודש²¹ ולאחרי טבילה במקווה²² באותו יום. אלא שתוסיף מקודם לזה בענייני כבוד הנפטרת עליה-השלום [תיקון המצבה - באם [יש] צורך בזה]. העיקר: דינגען [=לשכור] באיזה מוסד (כולל חב"ד וכיוצא בזה) שישמרו היארציית שלה וכו"²³. ביום הליכתה - תפריש לצדקה לפני ההליכה ולאחריה²⁴".

10 יוסף דעת יו"ד סי' שנה. שו"ת התעוררות תשובה יו"ד סי' קפז. שו"ת שם משמעון הנ"ל. וכ"כ בגשר החיים פרק כט ס"ז, וכן הורה הרה"צ ממונקאטש בעל המנחת אלעזר¹ כמ"ש בס' דרכי חיים ושולם סי' תתריב, וכן בשו"ת דברי יואל סי' קד.

11 סוטה לד, ב - יוסף דעת שם, ושו"ת שם משמעון שם. ובשו"ת תירוש ויצהר סי' קמו ובס' שלחן חי עמ' עד דוחים, שהרי לא היו אבותיו ממש, וכן כתב בשו"ת דודאי השדה הנ"ל. וכן י"ל ע"פ מש"כ בשו"ת תירוש ויצהר הנ"ל, שאם אביו נדיק גדול אין קפידא.

12 שו"ת שם משמעון הנ"ל.

13 ח"ב דף טז ע"ב. ויש לדון, אולי שם לא ביקר הבן כל השנים מחמת אונס (עיי"ש בווהר, או שמעולם לא היה שם, שאז יש שאינם מקפידים (ראה בנטעי גבריאל שם).

14 נטעי גבריאל שם סעיף יא, בשם מאסף [בית] ועד לחכמים ח"ג סי' תרפ"ו, שו"ת תירוש ויצהר הנ"ל, ואוצר יד החיים אות רעח בשם הרה"צ מצאנו. (ובשו"ת תירוש ויצהר שם כ' שאנשי ח"ק בעיר ביאלא אמרו לו, שיקח עמו עשרה אנשים [ע"פ הנפסק בשו"ע אדה"ז סי' תר"ו ס"ה] לבקש מחילה ע"ז שלא בא בכל הזמן על קברו. ובשם מורו הרה"צ מפאפא הביא, כשהיה על קבר אביו אחר כמה שנים, אף ששלב שליח, עם כל זה עמד חוץ לד' אמות מאוהל אביו - כ"ז הביא שם רק בהערה. וכנראה דעתו שאינו הוראה לרבים, כיוון שיש מבטלים את כל המנהג).

15 שיחת כ"ף מנ"א תשי"א סכ"ט, בלתי מוגה - [תורת מנחם - התוועדות] (ג) תשי"א ח"ב עמ' 267. ועיי"ש כ"ב יב עמ' 158. כל המקורות הובאו בס' אוצר מנהגים והוראות יו"ד סי' קטז, וחלקם הובאו גם ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סי' קמט.

16 לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 647. ובהערת המו"ל: "מכתב זה הוא רק תרגום חפשי".

17 ומציון ע"ז: "דרכי חיים ושולם [סי'] תתרי"ב, ילקוט דת ודין עמוד קמט וש"נ".

18 אגרות קודש כרך כד עמ' שלח, מיום כ' אייר תשכ"ז.

19 הערת המו"ל שם.

20 משמע שזהו רק בגלל שמצטערת הרבה, ובלאו-הכי לא היה מורה לה לבקר כלל, למרות שהפסק-דין העקרוני הוא שאין לחשוש לזה כלל, כאמור בקטעים הקודמים. ואולי יש כאן סיבה פרטית (כמו מה שלא שמרו את היארציית עד עתה), שבגללה ניתנו כאן הסתייגויות ודרישות רבות יותר מאשר בשאר המקורות, וכדלהלן.

21 הרבי בחר תאריך שרבים נוהגים לבקר בו קברים, כחלק מחשבון הנפש, כמובא בס' נטעי גבריאל אבילות ח"ב פרק פב ס"א, משו"ת מהר"ם חאגיז... ונימוקי או"ח סי' רכז, וכן נהג הרבי עצמו מידי חודש בחודשו.

22 פרט זה ע"צ. סביר להניח שמדובר באשה נשואה (כי לפי נהוג בימינו, פנויה אינה טובלת גם בערב יו"כ, למרות האמור גם בשו"ע אדה"ז סי' תרו ס"ב ונתיב-החיים לדרך-החיים סי' קנז ס"ק ה, כמבואר באלף-המגן למטה-אפרים שם ס"ק טז). בימי נדתה אין תועלת בטבילה, וזה שייך רק בימי ליבונה (שמתירים בשעת הדחק לבקר בהם קברות ללא טבילה - ראה הנסמן בס' מחשבת-הטרה-השלם פי"ד סעיף קכט ובילקוט-יוסף [הישן] חלק ז' עמ' פד), או כ'טבילת טהרה' בימי טהרתה.

23 כאמור - כנראה לא עשתה בזה מאומה כנראה לפני-כן, ולכן דרוש לעשות לפחות משהו.

24 נתינת הצדקה בזה היא כנראה חידוש (שלפחות מופיע לראשונה אצל) הרבי, כי בנטעי גבריאל לא הביא זאת משום מקור אחר מלבד הלקוטי שיחות הנ"ל. ופה מוסיף לתת הן לפני ההליכה והן לאחריה.

הפטרת מסעי / כתב אדמו"ר הזקן / גזירת ה'משקה' / עוד על חלום

הוספת פסוקי ראש־חודש להפטרת מסעי

בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש היוצא־לאור בבית חיינו¹, טרח הת' ישראל שי' גרנובטר וסקר את כל הידוע מהוראות והנהגות הרבי בעניין אמירת ההפטרה בכל הפעמים שראש־חודש מנחם־אב חל בשבת־קודש. מסקנתו היא, שיש לנהוג כפי ה'משנה אחרונה' ולא לומר את הפסוקים דשבת ראש־חודש אלא רק את הפטרת 'שמעו', כפי שנהג הרבי בפעם האחרונה שהיתה קביעות זו לפני ג' תמוז - בשנת תשמ"א.² אמנם יש להדגיש, שהנדפס בראשונה בקונטרס י"ב תמוז תש"י³ (וממנו בספר המנהגים⁴), לומר הפטרת 'שמעו', ללא הזכרת תוספת הפסוקים בסופו, הוא רק העתקת קטע מ'רשימת היומן', מה ששמע בשעתו מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע⁵ ללא תוספת ומגרעת, ואין מזה ראייה לשלול הוספת הפסוקים הללו.⁶ ומה שנהג אחרת בשנת תשמ"א⁷, הרי הודיע בו ביום (אמנם רק לגבי פרט אחר, מה שהקדים ל'שמעו' את 'דברי ירמיהו') ש"אין זו הוראה לרבים"⁸. הקושי הגדול יותר, לכאורה, הוא מכך שבנפרד, לאחר מכך, הכחיש בתוקף את מה שפרסמו (ביומן, ודנו בקבצים על כך) שהוסיף או את הפסוקים הללו, והטעים כי למנהג חב"ד אין מפטרים 'השמים כסאי' אלא 'שמעו'⁹.

1 גיליון שעא, ש"פ מסעי תשס"ח עמ' 81 (חלק מהמקורות הובא להלן).

2 ספר המאמרים תש"י עמ' 266.

3 עמ' 33.

4 יומן מוצש"ק, ט' מנ"א תר"ץ. נדפס במלואו ב'רשימות היומן' עמ' ז, ועם פענוחים בעמ' קנה.

5 כדברי הרבי להרב שמואל זלמנוב (בשנת תשי"ד, 'ימי בראשית' עמ' 201 הערה 3) שאם ישאלוהו יענה **שצריך** לאומרם, אלא שכיוון שלא אמר לו זאת מו"ח בשעתו - אינו אומר זאת **בעצמו** ברבים (ובשנת תשי"א אף הורה שלא לאומרם, שם עמ' 200). וכפי שהעתיק הרבי את רשימת היומן גם בשיחה דתשל"ד דלהלן.

6 ומעניין שדווקא באותה שבת (שבה לא אמר מאומה מהפטרת ר"ח) דיבר על כך שאין לשלול לגמרי את הדעה השניה, כי גם היא 'דברי אלוקים חיים', והיא דעת הרמ"א, ש'יוצאים ביד רמ"א'.

7 שיחות קודש תשמ"א ח"ד עמ' 283. וכמו בהפטרת פ' בראשית ופ' החודש ועוד, שבהן מנהג האדמו"ר (בקביעות) שונה מהמנהג לרבים.

8 בשיחת ש"פ וראא תשמ"ב - 'התוועדות' ח"ב עמ' 747. שם גם חזר על כך שאמירת 'דברי ירמיהו' אינה הוראה לרבים.

9 ואולי חסר משהו ברשימת הנחה, והכוונה כנ"ל הערה 5, כיוון שאדמו"ר מהוריי"צ לא אמר במפורש להוסיף זאת. וסוף סוף, גם זה 'מנהג חב"ד' - כרבים ממנהגי האדמו"ר שאינם הוראה לרבים (ראה ס' המנהגים עמ' 74).

אך לפועל, דברים שמסר הרבי כ"הוראה לרבים" בשיחה מוגהת¹⁰, להוסיף את הפסוקים הללו, תוקפם הוא כדבריו בקשר לספר המנהגים¹¹ "דבר המו"ל ברפוס לרבים ולדורות", ולו רצה הרבי לשנותם לרבים - היה עושה גם זאת בשיחה מוגהת. על כן ברור שיש להוסיף את הפסוקים הללו כפי ההוראה המוגהת, וההנהגה האחרת נשארת לנו ללימוד ולעיון בלבד, וה' יאיר עינינו.

כתב אדמו"ר הזקן

יורשה לי להעלות עוד מקור (שכמדומני טרם הוזכר¹²) בקשר ל'כתב אדמו"ר הזקן': במכתבו הכללי מיום 'בשם השם ה'תשמ"ב' (לקוטי שיחות כרך כד עמ' 584) מציע הרבי לכל אחד ואחת מבני-ישראל, קניית אות "בספר-התורה הכתובה כל אחד ואחד לפי דרכו. בכתב האשכנזים, או הספרדים, או האריז"ל וכו'" (ההדגשה שלי). כאשר הכוונה בתיבת וכו' ברורה - כתב אדמו"ר הזקן, והוא על-דרך 'מבצע בית מלא ספרים - יבנה וחכמיה' שהכריז הרבי (בשיחת ש"פ במדבר תשל"ד - לקוטי שיחות כרך יג עמ' 213) בלשון זו: "להשתדל שבכל בית יהי ספרי קודש (על-כל-פנים חומש, תהלים, סידור תפילה וכו') [ההדגשה שלי. והכוונה כמובן לספר התניא], שגם זה מוסיף בשמירת הבית ואנשיו".

בשני העניינים, מכיוון שהדברים נאמרו ונכתבו לכלל-ישראל, ויועדו להפצה בחוגים רחבים ביותר, לא הודגש שם ע"י הרבי הנושא החב"די (למרות שגם הוא שייך לכלל-ישראל: בעניין ספר התניא - ידוע, ובעניין הכתב - מפורש כן באג"ק חט"ו עמ' שטז). תורה להרה"ח ר' מענדל שי' ווכטר.

י.ש. גינזבורג, רב היישוב עומר

עוד בדבר קידוש על י"ש

בהמשך למה שנדפס בנושא בגיליון פרשת מטות (תשל"א עמ' 16): בשנת ה'גזירה' על משקה (תשכ"ג) בחודש מנחם-אב, נכנס ל'יחידות' אחד החסידים, שהיה בגיל שבעים ויותר. בצאתו סיפר לי:

בעת ה'יחידות' שאלתי את הרבי: היות שזה כבר עשרות בשנים שהנני נוהג לקדש על י"ש בשבת ביום, אך עכשיו, לאחר השיחה בנוגע ל'משקה', חוששני שאם אעשה קידוש בבית-הכנסת על י"ש, הבחורים וכו' יזרקו עליי מגבות, והנני שואל מה לעשות.

אמר לי הרבי: אלה שיזרקו את המגבות - צודקים! (עד כאן דבריו).

הרי מפורש יוצא מפי כוהן גדול, שאפילו בגיל שבעים ומעלה אין רוח חכמים נוחה לקדש על י"ש. הרב יהודה לייב גרונר, ברוקלין נ.י.

10) מאור ליום ועש"ק, ער"ח מנ"א תשל"ד, לקוטי שיחות כרך יג עמ' 278 (אז ובשנת תשל"ז אכן הוסיף את הפסוקים הללו).

11) צילום כ"ק נדפס בס' 'מאוצר המלך' ח"א עמ' 362.

12) בדיונים ב'התקשרות' גיליונות רלו, תט

הרבי בא בחלום¹³

בהמשך למה שהבאתם במדור 'ניצוצי רבי' גיליונות שביעי-של-פסח וש"פ קדושים (תשי"ח-י"ט) אודות עניין החלומות, רצייתי למסור לכם מעשה פלאי ששמעתי מבעל המעשה בעצמו:
מספר הנגיד החסידי הרב לוי שי' מוצקין (ממלבורן, אוסטרליה):
לילה אחד חלמתי שהנני מתפלל מנחה במניין של הרבי בזאל [=באולם] הקטן, ופתאום הרבי מסתובב אלי, ומראה לי בידו הק' על אברך אחד שהיה נוכח שם (שלפני שנים רבות למד עמי בכיתה אחת בישיבת 'אוהלי תורה'), ואמר לי הרבי: "מען דארף עם ארויסהעלפן" [=צריך לעזור לו]. עד כאן החלום.
קמתי משנתי באמצע הלילה, והיה לפלא בעיניי. האמת היא שכבר כמה וכמה שנים שלא היה לי שום קשר איתו, רק ידעתי שהוא שליח באיזה מקום, וחשבתי הלא דבר הוא. מיד חיפשתי את מספר הטלפון שלו, והתקשרתי אליו. לא סיפרתי לו על החלום, רק דיברנו על דא ועל הא. אחר-כך שאלתיו איך המצב בפרנסה וכו', וענה שב"ה הכול בסדר. לחצתי עליו, ושאלתיו: האם אתה בטוח? ואז פרץ בבכי, וסיפר לי שלפני יומיים קיבל הודעה מהבנק, שלוקחים ממנו את ה'בית חב"ד'. שאלתיו בכמה כסף מדובר, ונקב בסכום (כמה עשרות אלפי דולרים), ומיד שלחתי לו את כל הכסף. עד כאן המעשה.
ר' זלמן וואסרמן, ברוקלין, נ.י.

13) וראה בעניין דמות הרבי בחלום ב'התקשרות' גיליונות: תרפא, תרפד, תרחצ.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש